Rászedés/A Láb

Willem Elsschot

An extract pp (37-54; 179-190)

Original title Lijmen/Het been
Publisher Polis, 1924/1938

Translation Dutch into Hungarian
Translator Tamás Balogh (Lijmen) & Miklós Fenyves (Het Been)

© Willem Elsschot/Tamás Balogh & Miklós Fenyves/Polis/Flanders Literature – this text cannot be copied nor made public by means of (digital) print, copy, internet or in any other way without prior consent from the rights holders.

p 37-54

Rászedés

A Korthals XIV és XV

Másnap reggel valóban meg is hozták, ahogy azt Boorman megjósolta. Még tíz perce sem voltam a földszinten, amikor befutott a kapu elé a Korthals XIV, és nemsokára bejelentkezett egy feketébe öltözött férfi, aki átnyújtott Boormannak egy borítékot, amelyben a számla mellett még egy, kézbesítőjét az összeg átvételére felhatalmazó levélke is lapult.

„Kétezerötszáz frank. Ez még megjárja" – mondta rezzenéstelen arccal Boorman. – „Mindjárt kiállítok egy csekket."

„Ez meg az Öné" – tette hozzá, húsz frankot nyomva a halottjelentő markába.

A borravaló nagysága szemlátomást meglepte a férfit.

„A csekk majd ráér utána, uram" – felelte udvariasan, miután megkérte Boormant, hogy nyissa ki neki az utcai kaput. Be akart állni a kocsival, mivel kezdtek összeverődni a szomszédasszonyok.

„Mocskos disznók!" – kiáltott egy telegramkézbesítő fiú, amikor nem élvezhette kedvére tovább az ingyenmozit.

„Hívok néhány embert a Laporte cégtől, aki segíthet a kirakodásban" – mondta a halottjelentő. – "Fél óra, és itt vagyok."

Amikor elment, Boorman kijött az igazgatói szobából, és szemügyre vette a Korthals XIV-et, amelyik tényleg csudajól nézett ki. Az oldalvázát apró fekete firhangok díszítették, melyeken ezüst könnycseppek csillogtak, a csomagtartónak pedig hátul kétszárnyú ajtaja volt, tekintettel a be- és kirakodásra.

„Minek azok a firhangok, pajtás?" – kérdezte Boorman a volánnál ülő szerencsétlen flótástól, aki nem úgy festett, mint aki elégedett a sorsával.

A férfi nem felelt. Keresgélt kicsit a lábait takaró pokróc alatt, elővett egy uzsonnászacskót, és egy jókora szendvicset húzott ki belőle. Miután magába tömött néhány falatot, egy pillantást vetett Boormanra, aki közben leguggolt, hogy belásson a kocsi alá, és azt kérdezte tőle, nem kaphatna egy korty vizet, amivel leöblíthetné a torkát.

„Hozz egy üveg bort a Múzeumból, de Mattos, és egy nagy poharat! Egy söröspoharat" - parancsolt rám rögtön Boorman.

„Ízlik?" - kérdezte, amint a férfi belekortyolt.

Az igenlően bólintott, motyogott valami köszönésfélét, és folytatta az evést. Boorman most figyelmesebben is szemügyre vette a szerzetet, ujjaival megolvasta a nadrágzsebében levő pénzt, s miután egy ideig latolgatta, hogy mennyi borravalót adjon, öt frankot nyújtott át a férfinak.

„Vedd el" – mondta, markába nyomva a nagy érmét –, „ez a tiéd. De minek azok a firhangok, pajtás?"

Erre a férfiból kitört a szó.

„Önt is felültette, nemde, uram? Bebalzsamozva, ha nem tévedek? Hallottam hírét, hogy mivel szórakáznak. Na csak vigyázzon most is, mert a kirakodás nincs benne az árban. Ha ráhagyja, akkor egy füst alatt mindjárt kap még egy külön számlácskát, amit előre megírt a góré, már ott lapul ennek a savanyúképűnek a zsebében."

Még kétségkívül sokáig folytatta volna, Boorman azonban újra megkérdezte, hogy tulajdonképp mi célt szolgálnak a firhangok... Fogalmam sincs, hogyan született meg a fejében ez a kérdés, és kétlem, hogy ő maga tudta volna. Később azonban még sokszázszor megtapasztaltam, hogyan érzett rá mintegy ösztönösen ügyfelének vagy ellenlábasának a gyönge pontjára.

„Hogy miért vannak ott a firhangok, uram? Hát hogy eltakarják az ablakokat. Nézze csak!" – mondta a férfi. Azzal leakasztotta és elemelte az egyik könnyes firhangot, ami mögött láthatóvá vált egy mattüveg ablak, közepén festett vörös kereszttel.

„Biztos nem érti, hogy egy halottaskocsiban miért van szükség ablakokra, uram?" – folytatta a férfi, miközben visszaakasztotta a firhangot. - „Nézze, ha engem kihagy belőle..."

„Tűzbe teheti értem a kezét, pajtás" – mondta a főnököm.

„Tűzbe, tűzbe..." – dünnyögte a sofőr.

Válasz helyett Boorman egy második ötfrankos érmét nyomott a tenyerébe.

„Először is, nézze csak meg ezt figyelmesen" – mondta most a férfi. Azzal átnyújtott egy papirost, ami jobban szemügyre véve egy prospektusnak bizonyult, amelynek díszét két motoros kocsiról készített felvétel is emelte. Az egyik képecske alatt mottó gyanánt ez állt: „A Korthals XIV motoros halottszállító kocsi elindul Gentből, hogy Párizsba szállítsa X grófnő földi maradványait", a másik alatt meg: „A Korthals XV motoros mentőautó elhagyja Gentet, hogy Baden-Badenbe szállítsa Y grófnőt."

„Nos, uram, mit gondol erről? Még mindig nem lát át a szitán?

S mivel Boorman és jómagam üresen daráló fejjel álltunk ott, a férfi szánkba rágta a megoldást, e szavakkal:

„Ne már! Ez itt Ön előtt a..."

„Természetesen a Korthals XIV" – adtam meg a választ.

„Pontosan" – mondta a sofőr.

Miután harapott egyet a szendvicséből, egy rántással újra láthatóvá tette a vörös keresztes ablakot.

„Most pedig, uram?"

Nem feleltünk.

„Most pedig a Korthals XV! Hip hip hurrá!" – mondta csúfondárosan a férfi, aki már a második pohárnál tartott, amit bátorkodott magának kitölteni.

„Ezt átkozottul ügyesen kitalálta! Meg kell emelnem a kalapomat a főnököd előtt!" - mondta Boorman, miközben elismerő pillantást vetett a prospektusra. Aztán nyilván rájött, hogy a sofőr joggal számít a gúnyos egyetértésére:

„Igazi botrány, pajtás, hallatlan szélhámosság! Le kell leplezni ezt a te Korthalsodat!" – jelentette ki patetikusan.

„Nézze, ha engem kihagy belőle..."

Boorman megint mondott valamit a tűzbe tehető kezekről, és újra matatni kezdett a zsebében.

„Ne, erre semmi szükség" – hárította el a férfi, akinek nem volt bátorsága hozzá, hogy harmadszor is pénzt fogadjon el. – „Ha megkaparint egy hullát, akkor ezek a firhangok felkerülnek az ablak elé, egy kereszt hátra, és már kész is a tizennégyes. Ha egy beteget kell benne vinni, akkor

rajtam a sor, hogy bűvészkedjem kicsit: a keresztet meg a lepleket ide előre dugom, belül ki kell feszítenem egy függőágyat, és már indulhat is a tizenötös, mintha a tizennégyes soha nem is létezett volna, uram."

Az „uram", melynek közepe úgy hangzott a szájából, akár a dobpergés, mindazt az utálatot kifejezte, ami az idők során Korthals szolgálatában felgyűlt benne. Letörölt egy csöpp bort a bajszáról, és maga is még egyszer szemügyre vette a kocsit.

„Már tizenhat éve állok a szolgálatában, uram, és kijelenthetem, hogy a bizalmi embere vagyok. Reggel egy hulla, és délután néha egy beteg, uram, vagy egy vénség, aki már járni se tud. És ha épp nincs a piacon semmi ilyesmi, akkor egy zongora, vagy hasonló. Négy gyerekem van... de ah, ez tulajdonképpen nem tartozik ide" – karattyolt kedvetlenül tovább.

Aztán, jövőbe látó pillantással:

„Mekkorát szólna, ha kitudódna!"

A főnököm eközben még mindig a prospektust tanulmányozta, olyan kitartóan, mintha keresne valamit, és végül megjegyezte, hogy az egyik képen egy 11.714-es rendszámtáblájú autó van, míg a másik klisén látható rendszámtáblán a 11.715-ös szám szerepel.

„Igen, most már én is látom" – ismerte el a sofőr -, „de nekünk csak egy kocsink van, a rendszámunk pedig 11.714."

„Nem tudod, ki készítette a fotót a Korthals XV-ről?" – kérdezte Boorman.

Dehogynem, mert ő ült a volánnál egy új sapkában, ahogy a prospektusban látható. Az a hoogpoorti fényképész volt.

Ebben a pillanatban megszólalt a telefon.

„A nevét, pajtás, a nevét!"

A sofőr reménytelenül próbált visszaemlékezni.

Annyira felháborodott a saját butaságán, hogy összefonta a mellén a karját és a földet bámulta.

„Nem lehet, hogy csak egy fényképész lakik ott?" – kérdezte Boorman. – „Ez esetben a név nem is igazán fontos."

Igen, csak egy fényképész lakik ott. A mecheleni kardinális életnagyságú portréja van kitéve a kirakata elé.

„Mit beszélnek egymással?" – tudakolta még Boorman. Újból megszólalt a telefon, ezúttal valamivel hangosabban.

„Kicsodák?" – kérdezte a sofőr, aki láthatólag nyugtalanabbá vált.

„Kicsodák? Kicsodák? Korthals és az a fényképész, az ördögbe is!"

„Vagy úgy" – mondta a férfi. – „Hogy mit beszélnek egymással? Hát, az természetesen attól függ."

„Nem, öregem. Mit beszéltek egymással, flamandot vagy franciát?"

„Franciát, uram. Főleg, mióta megvásárolta ezt a motoros kocsit."

„Kaput kinyitni!" – parancsolta Boorman.

Bebaktatott a halottjelentő, három segítő kíséretében. Félvállról odavetette a sofőrnek, hogy a visszaútra szerzett egy rakat kisebb festményt, majd négyesben kiemelték a kocsiból a koporsót, és egyelőre a Honi és Külhoni Készítmények Múzeumában raktározták el Boorman sógornőjét, II. Lipót szeme ügyében, a gumi és a négerbálvány mellett.

„Parmentier" – nyögte ki a sofőr, még mielőtt azok négyen megjelentek volna az előszobában.

A segéderők már mentek is, nem úgy Korthals képviselője, aki némi céltalan mutogatást és köhécselést követően odalépett Boormanhoz, és két nyugtát mutatott neki, egyet, ami a fő összegre vonatkozott, és egy másik, hetvenöt frankost, a kirakodásért.

„Dugd csak ezeket a micsodákat szépen vissza a zsebedbe" – mondta a főnököm, miután átfutotta a nyugtákat. - „Biztosíthatlak, hogy még a napokban elrendezem Korthals úrral."

A halottjelentő meglepődve nézett, és magam sem értettem ezt a hirtelen pálfordulást, mivel Boorman valóban azonnal szándékozott fizetni, ebben biztos voltam.

„De hát egy órája még azt mondta..." – kezdte a genti férfi.

„Úgy bizony” – vágott közbe főnököm – „időközben azonban megváltozott a véleményem. És ne is hozd többször szóba, úgyis hiába. Mit akarsz csinálni? Visszavinni, ahogy hoztad? Csak tessék. Csakhogy akkor nem történt teljesítés, és a különben tökéletesen rendben lévő számla érvényét veszíti. És ha várok, ugyan mi történik? Bizony, öregem, ezekre az árukra nem érvényes a pompás utánvét-szabály, ami ugyan sajnálatos a főnököd számára, de arról én nem tehetek.”

„Vagyis nem fizet, uram?” – kérdezte a halottjelentő, aki még mindig nem hitte a dolgot, és most már felém is tekintgetett.

Erre egyáltalán nem reagált Boorman.

„De Mattos úr” – mondta, miközben néhány levelet, levelezőlapot és nyomtatványt nyújtott át nekem -, „ez itt a ma reggeli posta. Ezentúl maga üríti a postaládát, és nyitja fel a leveleket, így legalább az már meglesz, mire lejövök. Tessék a kulcs. Ha lenne köztük olyan, amelyik néminemű választ igényel, ami ritkán fordul elő, akkor azt máris legépelheti. Csak üssön össze valamit, én majd fél tíz tájban jövök és átfutom. De ne vigye túlzásba a levélírást, kevés levelet írjon, nagyon keveset, sőt, ha lehet, egyetlen egyet se. Minthogy panaszkodott a sok ezer ’salutations distinguées’ miatt, amin már túl van, örülnék, ha valami mást találna ki helyette. Ezt a postát pedig most rögtön átnézzük együtt.” Azzal leült.

„Uram” – szólalt meg Korthals küldötte -, „felhívhatom a figyelmét arra...”

„De Mattos” – dirigált Boorman -, „nyisd ki a kaput, akkor ki tud állni az úr. És a kocsi nemkülönben.”

Végül csak távozott a genti férfi, túlságosan el volt képedve ahhoz, hogy veszekedni kezdjen. Amikor a kocsi is elhagyta a kaput, még állt egy kicsit a homlokzat előtt, megigazította a fején a kalapját, egy utolsó pillantást vetett a hatalmas névjegytáblára, aztán végre helyet foglalt a sofőr mellett.

„De Mattos” – mondta a főnököm -, „azonnal nézz utána, mikor indul a legközelebbi vonat Gentbe. Ha jól emlékszem, kettőkor. Na akkor tíz perccel kettő előtt az állomáson, a jegyváltónál. Még pont elég időd van, hogy előtte bekapj valamit. Kár, hogy még nem borotválkoztál, de ennél a Korthalsnál a szakállad se lesz gond. Apropó, ugyan a szerződésünkben nem szerepel, hiszen az ilyesmit csak nem írják le, de holnap meg kell szabadulnod tőle. És a bajszod nagy részének is el kell tűnnie. És nézd meg a telefonkönyvben Parmentiernél, hogy nincs-e esetleg telefonja, mert az pompás lenne.”

Pontosan egyszerre értünk ki az állomásra, és láttam, hogy megelégedésére szolgál a pontosságom.

„Nem szeretem azokat, akik korán érkeznek” – mondta Boorman, amikor már a vonaton ültünk. – „Késni, az pedig végképp nem járja, ez csak magától értetődik. Van telefonja?”

Igen, a fényképész előfizető volt. Felírtam a számát.

„Mázlim van. A telefon nélkül szinte semmi esélyünk sem lenne. Kétezer ötszáz bérmentve, plusz ötszáz hetvenöt a kirakodásért, az annyi mint kétezer hatszáz, azzal együtt, amennyibe a két úr itókája került. Plusz amibe nekem vannak a példányok, hatszáz frank, az mindösszesen háromezer kétszáz, egyetlen centtel sem kevesebb, még ha a feje tetejére áll, akkor sem. Mekkorát néz majd! Csak sikerüljön megkaparintanunk azokat a fotókat! De fotók nélkül is felkeressük Korthalsot, egyet se félj! Persze az a tudat, hogy fel vagy fegyverkezve, olyan erőt ruház rád, ami másként nehezen volna elérhető. Mármost nagyon is lehetséges, hogy Korthalsnak az első felvétel elkészülte után az a gondolata támadt, hogy az igazi rendszámtáblát valóban kicserélje egy hamissal. Ez esetben pedig semmire sem megyünk a fotóinkkal. De hát nemsokára úgyis elválik.”

Gentben taxiba szálltunk, Boorman pedig bemondta a rue de Haut-Port egyes szám címet. Válaszra sem méltatott, amikor bátorkodtam megjegyezni, hogy a fényképész boltja a telefonkönyv szerint a hatvannégyes szám alatt van.

„Előbb menjünk végig az utcán, hogy lássuk, valóban kitette-e a kirakata elé a kardinálist, mert semmi kedvem olyanhoz becsöngetni, akinek semmi köze sem volt Korthals kocsijaihoz. Egy olyan

városban, mint Gent, sohasem lehet elég óvatos az ember…” És elegánsan végigsétált a rue de Haut-Port-on, a hatvannégyes szám alatt valóban egy hatalmas kardinális-képmás volt a kirakat előtt.

„Meg ne állj!” – mondta Boorman.

„Ide bemegyünk” – parancsolta. Azzal az első keresztutca sarkán betértünk egy kávéházba.

Főnököm két pohár portóit rendelt, a sajátját azonnal felhajtotta, arra kért, hogy kövessem a példáját, és máris fizetett.

„Így ni” – mondta Boorman. – „Majd ha telefonáltál, most már a nélkül távozhatunk, hogy feltűnést keltenénk. Mert ha egy nagy pohár sört rendelsz, aztán ott hagyod, mondván, hogy sietsz, akkor az emberek utánad néznek, és kíváncsiak lesznek rád. Most indulj, hívd fel a fényképészt, mondd, hogy Korthals et fils vagy, és hogy elküldtél hozzá két embert, akiknek átadhatja a két motoros halottszállítós negatívról készült nagyítást, egy szóval se többet, hacsak nem maradhatsz adós a válasszal, mert tovább kérdezősködik. Viszont amint biztos vagy benne, hogy megértette, mit akarsz, tedd le a kagylót, vagy kezdj neki recsegni a telefonban. Szívesen megcsinálnám én, sajnos azonban még mindig nem tudtam egészen megszabadulni az idegen akcentusomtól. Nem baj, hogy franciául beszél, sőt, mert Korthals genti nyelvjárását aligha lehet utánozni. Most pedig igyekezz! Próbáld még gyorsan el a jelenlétemben, de ne túl hangosan. Na, én vagyok a fényképész, és azt kérdezem: „Qui est là?”

„Korthals et Fils. C’est pour dire que j’ai autorisé un de mes clients à venir prendre chez vous un exemplaire des deux photos de mon corbillard automobile. Il sera chez vous dans un instant. És ezzel leteszem.”[1]

„Kiváló!” – mondta Boorman. – „Hajrá.”

Bementem a fülkébe, kértem a tizenhárom húszat, és egy lányhangot kapcsoltak, aki egyszerű „Bien, monsieur”[2]- vel felelt a tirádámra, mire én letettem a kagylót, és mentem, hogy beszámoljak Boormannak.

Rögtön felállt, én pedig megint követtem, végig a rue du Haut-Port-on egészen Parmentierig, ahová olyan elánnal nyomultunk be, mintha az egész készletét fel akarnánk vásárolni.

„C’est pour les deux photos du corbillard automobile, mademoiselle” – mondta Boorman egy helyes lánynak, aki egy nagy dobozban turkált.

„Je les cherchais justement, monsieur.” Azzal belenyúlt a dobozba.

„Pouru qu’il en reste” – mondta a gyermek. – „Mais alors nous pourrions vous le faire, bien entendu. Ah, les voilà. Vous avez de la chance.”

„Combien?” - kérdezte Boorman.

„Six francs, monsieur.”[3]

Fizetett, és elhagytuk a boltot.

Már a sarkon megnézte a szerzeményünket, és láttam, hogy felderül az arca.

„Kiváló!” – ennyi volt az összes kommentárja, és amikor átadta nekem a nagyításokat, láttam, hogy valóban ugyanaz a szám a két fotón. A szendvicses ember igazat szólt.

Szerencsére Korthals nem lakott messze, de nem volt otthon. Nem szeretnénk megvárni az irodájában? kérdezte egy ideges fiú, és az üzlet hátuljában berendezett kis irodába vezetett bennünket.

„Foglaljunk helyet” – mondta a főnököm, és rögtön példát is mutatott.

---

[1] „Ki beszél?”
„Korthals és fia. Azért hívom, mert egy ügyfelem felvenne önöknél egy példányt a halottaskocsimról készült két fényképből, a hozzájárulásommal. Egy percen belül önöknél lesz.”
[2] „Rendben, uram.”
[3] „A hallotaskocsiról készült két fényképért jöttem, kisasszony”
„Éppen azokat keresem, uram”
„Feltéve, hogy maradt belőle”… „De természetesen tudunk még csinálni önnek. Hopp, megvan. Szerencséje van, uram.”
„Mennyi lesz?”
„Hat frank, uram.”

A fiú egy ideig a másolóprést tekergette, a hosszabbik élénél ráfújva megzizegtette a sárga postai levelezőlapot, mint egy hárfát, aztán valósággal rátapadt egy írógépre, mintha bújócskát akarna játszani velünk.

„Megjött apus" – jelentette be, és egy pillanat múlva feltűnt a színen Korthals, mialatt a fiú sietve olajra lépett.

„Korthals úr személyesen?" – kérdezte Boorman, miután kölcsönösen szemrevételezték egymás jelvényét.

„Igenis, uram, szolgálatára. Kihez van szerencsém?"

Boorman átvetette egymáson a bokáit.

„Az Egyetemes Pénzügyi, Kereskedelmi, Ipari, Művészeti és Tudományos Világszemle igazgatója vagyok, ez az úr, Teixeira de Mattos pedig a titkárom. De, foglaljon csak helyet kérem. Különféle orvosi körök kérésére az igazgatóság úgy határozott, hogy az egyik soron következő számban tanulmányt közöl a halottak transzportjában használatos modern szállítóeszközökről. És azt hiszem, jó helyen járok, amikor Öntől szeretnék megbízható felvilágosítást kapni erről a területről, nem igaz, uram?"

Erre a megkülönböztetett hódolatot sugárzó arccal feltett kérdésre Korthals háromszor is belegabalyodott a lornyetje láncába. Amikor kiszabadította magát, összefonta a kezét, és zavart fejtegetésbe fogott.

„Uram, teljességgel helyeslem a kezdeményezését, már csak azért is, mert eleddig csak olyanok írtak a kérdésről, akiknek halvány gőzük sincs róla, és nem is szakmabeliek. Nehogy azt higgye, hogy a firkászok vennék maguknak a fáradságot, hogy kikérjék egy szakember véleményét. A hasukra ütnek, és írnak valamit. Főleg az első osztályú temetésekről szolgálhatok értékes felvilágosítással, ugyanis ez a specialitásom. Az utóbbi években sokat vitatkoztak a szolgáltatások osztályairól, és Önnek igazán felesleges mondanom, hogy a szocik a formanélküli egyszerű temetés hívei. Képtelenek elfogadni, hogy illendően kell elföldelni a szeretteinket, ahogy azt elrendezni csak egy első osztályú cég képes.

Bezzeg ha közülük meghal egy ilyen nagylegény, aki évekig gallér nélkül járt, és párszor dutyiban is ült, akkor egymást tapossák, hogy zászlókkal, gyertyákkal és zenével búcsúztassák. És olyan savanyú tekintettel, mintha valami elszámolnivalójuk lenne az egész világgal. Természetesen felesleges is mondanom, hogy a Korthals és fiai már évek óta élen jár a maga szakterületén."

„Nem fut ki az a tej?" – kérdezte egy éles hang, aminek a tulajdonosa láthatatlan maradt.

Korthals egy pillanatra elhagyta az irodát, nyilván hogy megnézze a konyhát, dünnyögve visszatért, és miután odébb rúgott egy macskát, ami a lába alá keveredett, bezárta az ajtót.

„Elég strapás egy ilyen háztartás" – mondta tettetett nevetéssel.

Egyet köhintett és újrakezdte:

„A Korthals és fiai már évek óta élen jár a maga szakterületén. És amikor ezt mondom, legkevésbé sem szeretném kisebbíteni vetélytársaink érdemeit."

Kihúzott egy fiókot, és elővette belőle a prospektusát, amelyet átnyújtott Boormannak.

„Ezek a mi új motoros kocsijaink, a Korthals XIV és XV, Renault alvázzal. A tizennégyest halottak helyközi szállítására építették, a tizenötöst pedig betegszállításra. Korábban egyszerűen vasúti szállításra adták fel mi kedves halottainkat, mint a heringet. Lemérték a súlyukat, és fuvarlevelet kellett kiállítani hozzájuk, ám a mi tizennégyesünk érkezésével remélhetőleg örökre vége szakadt ennek a borzalomnak."

„Nem megmondtam, de Mattos, hogy a Korthals és Fiaihoz kell jönnünk, ha olyan dolgokat szeretnénk hallani, amelyek megérik a fáradságot?" – kérdezte Boorman, tanúul híva engem.

Korthals felé fordulva pedig ezt mondta:

„Uram, teljességgel helyeslem a kezdeményezését, tel-jes-ség-gel, akárcsak Ön az enyémet. Hogy az Ön jobbító szándékát még mindig nem értékeli a tömeg, az egy nyerészkedő fickó bűne, aki a kriminalitás határát súroló kontárkodástól sem riad vissza. Igen, uram, kriminálist mondtam. Hallgasson végig! Hiszi vagy sem, létezik egy cég, amelynek csak egy motoros kocsija van, amiben

ugyanúgy szállít holtakat, mint félholtakat. Hogy a szállítmány halott, béna vagy csupán beteg, arra ő magasról tesz. Minden belefér, például még festményeket és zongorákat is beválla. Ez a fickó mintha kifejezetten a tífusz és a pestis terjesztésére szakosodott volna, ráadásul mindezt Isten Fiának a zászlaja alatt műveli. Hát nem akasztófáravaló az ilyen, uram?"

Volt valami nyugtalanító crescendo Boorman hangjában. Korthals azonban egy ideig még ugyanúgy hátradőlve maradt, mint amikor megtartotta a szózatát. Hanem amikor Boorman feltette ezt az utolsó kérdést, ugyanolyan nyomatékkal, amellyel azon a bizonyos első esténken azt mondta nekem: jól nézz meg, még csak ötven vagyok, ebben a pillanatban, ahogyan most itt ülök előtted, - akkor a férfiú felemelkedett a székében, és lesütötte a szemét a tintatartóra.

Boorman egy darabig hagyta, hogy így üljön, majd folytatta:

„Ráadásul a kérdéses fickó csaló is. Előbb zárt betegkocsiként fényképeztette le a motoros kocsiját, azután egy második felvételt is készíttetett róla, miután kkozmetikázta egy kereszttel meg egy könnyes lepellel. Csak arra nem gondolt, hogy a második képnél másik rendszámtáblát használjon. És ezért most a Világszemle akasztófára juttatja, hacsak..."

„Hacsak mi?" – kérdezte halkan Korthals.

Erre főnököm némán egy vörös nyomtatványt húzott elő a belső zsebéből, valamit kitöltött rajta, és átadta Korthalsnak.

„Nem lehetne kevesebb?" – selypegte az, miután egy pillantást vetett a papírra.

Mivel azonban Boorman nem törte meg a csöndet, még kibökött valamit a száján, amiben szerepelt a „szégyenletes", de a mondat összefüggéstelenre sikerült, hiányzott belőle az ige és Korthals arcára volt írva a gyöngeség. Miközben a nyomtatványt bámulta merev tekintettel, lassan a kezébe vett egy tollat, és aláírta.

„Most már odaadhatod Korthals úrnak a fotóit" – mondta Boorman, miközben zsebébe süllyesztette a csíkká hajtogatott vörös papírost.

Majd Korthalshoz fordulva:

„Csupán hatszáz frankot kell készpénzben kifizetnie. A többi fejében elküldi nekem a sógornőm balzsamozásáról és kiszállításáról szóló nyugtát. Boorman névre lesz, Brüsszelbe. Örvendtem, uram."

„Ezzel rendben is volnánk" – mondta a főnököm, már a vonaton. – „Akárhogy is, kap tőlem húszezer példányt a Világszemléből, benne a két motoros kocsijával. Holnap meg kell írnod a cikket, ez egyszersmind jó gyakorlás lesz a jövendő tanulmányokhoz."

Előhúzta zsebéből a vörös csíkot, és a kezembe adta.

„Ezt a számlát a speciális számla-rekeszbe rakd el, de Mattos."

Széthajtogattam a papírt és azt olvastam rajta:

Kijelentem, hogy az engem érdeklő cikket elolvastam és jóváhagyom.

A brosúrából, amelyben megjelenik, kéretik számomra húszezer példányt leszállítani, tizenhat centimeres darabáron. A fizetés közvetlenül a szállítás után esedékes.

Elismerem, hogy ennek a rendelésnek egy másolatát átvettem.

Kiállítva két példányban, Gentben, 1922. szeptember 22-én.

A szállító,	A vevő,
BOORMAN	KORTHALS

És a margón, rettenetesen aprócska nyomtatott betűkkel:

A klisék 0,50 frank per négyzetcentiméteres áron kerülnek felszámításra.

„Ma este menj el szépen megborotválkozni” – mondta Boorman, miután még egyszer szemügyre vett. – „A szakálladat teljesen tüntesd el, hanem a bajszodból középen meghagyhatsz valamit. Mutatom, valami ilyesmit csináltass belőle.”

És amíg egy ideig állt a vonat, fogott egy ceruzát, és egész ügyesen felskiccelt egy tűrhető fejet, rövid tüskés bajusszal.

„Valahogy így kell kinézned” – határozott. – „És menj el a Galeries Internationales-ba egy új öltönyért. Vedd ezt a kártyát, akkor nem kell fizetned.”

Az egyik névjegykártyájára felírta: „bon pour un costume”, és maga dugta be a zsebembe.

„Előbb kiválasztani az öltönyt, csak aztán kérdezni meg az árát, és utána odaadni a kártyát fizetésképpen” – tette még hozzá Boorman. – „Szükség esetén kérd, hogy hadd beszélhess az igazgatóval. Monsieur Delattre-rel.”

Az a borotválkozás egy élmény volt, ami éppoly sokszor eszembe jutott, mint apám elvesztése. Már tíz éve történt, és amikor a hosszú estéken visszapillantok a magam mögött hagyott tohuvabohura, ahogy az már csak lenni szokott, az a borotválás még mindig jelzőfényként villog fel az emlékezetemben.

Addig jártam, amíg egy olyan borbélyt nem találtam, aki egy elhagyatott utcában rendezte be a boltját, és akinél abban a pillanatban egyetlen kuncsaftnak sem volt jelenése. Amikor a kirakata előtt álldogálva megláttam a szakállamat egy tükörben, nem tudtam megállni, hogy meg ne simítsam. Némi lelkitusa után beléptem, gyorsan betettem magam mögött az ajtót, hogy elnémítsam a megvadult csengőt, letettem magam egy vendégszékbe, és „borotválás lesz”-t parancsoltam, úgy, mintha ez lenne a világ legtermészetesebb dolga.

A fodrász egy kicsit még hezitált, és megerősítést kért, mire én újfent „le a szakállal”-t vezényeltem, és becsuktam a szemem. Nem is láttam semmit, egyedül a férfi izzadó tenyerét éreztem, és az ollójának fütyülését hallottam a fülem mellett. A szerencsétlen fickónak be nem állt a szája, miközben engem borotvált, végig szakállakról beszélt, nem csak az enyémről, de néhány más kuncsaftéról, és végül még II. Leopoldéról is, mert az annyira karakteres. És teljesen természetesnek vette, hogy nem felelgetek neki. Végre éreztem, hogy a nedves pamacsa végigsimítja az orcámat, és amikor nem sokkal később kinyitottam a szemem, úgy ültem ott, ahogy most látsz. Átalakíttattam a bajszomat Boorman tervrajza szerint, még lenyírta és egyenesre szárította a hajam, amelybe választékot fésült, fizettem és már mehettem is.

Még épp időben odaértem a Galeries Internationales-ba, mert már zártak, felpróbáltam néhány öltönyt, és egy sötétkéket választottam ki, amely ugyan kicsit előkelő volt hozzám, de szép anyagból készült, és mintha rám öntötték volna. A régi gönceimet becsomagoltattam, miután gondosan kiürítettem az összes zsebet, aztán fizetség fejében szorongva átnyújtottam Boorman névjegykártyáját. Az eladó, aki addig nagyon tiszteletteljesen foglalkozott velem, összehúzta a szemöldökét, és odament az egyik pénztároshoz, aki az egyik sorokban trónolt egy emelvényen.

Most ez is szemügyre vette a kártyát, megfordította, aztán megvonta a vállát. Közvetlenül egy ívlámpa alatt álltam, és most már vagy öt-hat kiszolgáló is felém tekintgetett. Egy idősebb férfire és egy fiúra is emlékszem, akik szintén vettek valamit, és már a kijárat felé igyekeztek. Megálltak, és úgy tettek, mintha a tőlem jobbra eső kirakatban magára vonta volna a figyelmüket valami.

Végül a pénztáros intett, hogy menjek oda hozzá, és én rögtön ugrottam. Olyan türelmesnek és törődöttnek éreztem magam, mint egy katona, akinek csúszni-mászni kell egy feljebbvalója előtt. A férfi szigorú arcot öltött, és azt kérdezte, hogy ez meg mit jelentsen.

„Semmit” - válaszoltam udvariasan.

„Persze hogy semmit.”

„Semmi egyebet, mint ami rajta áll” – helyesbítettem. – „Delattre úr tud róla.” És a szakállamhoz nyúltam, de annak már hűlt helye volt.

„Igen, az lesz a legjobb. Kérem, kísérje az igazgató úrhoz” – mondta a pénztáros annak a férfinak, aki segített rám adni az öltönyt. Én pedig engedelmesen követtem, keresztül az egész

bolton. Amikor már azt hittem, hogy sohasem lesz vége, bekanyarodtunk egy nyitott ajtón, ami egy szobába vezetett, ahol az igazgató éppen menni készült.

Egy pillantást vetett Boorman kártyájára, majd rám nézett.

„Nom de Dieu de nom de Dieu! Je ne serai donc jamais quitte ave cette revue du diable" – fakadt ki. – „D'ailleurs commencez par ôter votre chapeau, monsieur."[4]

Olyan tisztelettudóan vettem le a fejfedőmet, ami jóindulatra hangolta.

„Voilà ce qu'il me reste encore de votre saleté"[5] – miközben belerúgott egy nagy halom Világszemlébe, ami ott emelkedett az egyik sarokban.

„Vous pouvez les avoir. Que voulez-vous que j'en fasse, de ce papier de malheur?"[6]

Még egy utolsó szánakozó pillantást vetett az ott porosodó stócra, és aztán megkérdezte a telefonban, nyilván a könyvelőtől, hogyan áll az elszámolás a Revue Mondiale-lal.

„Encore neuf cents francs?" – ismételte el az igazgató.- „Êtes-vous bien sûr? Et tous ces costumes et pardessus qu'il est déjà venu pendre! Est-ce que vous n'oubliez pas tout bonnement de les marquer? Enfin, il n'y a rien à faire, rien."[7]

„C'est en règle"[8] – bökte oda a kornakomnak, aki erre szabadon eresztett, és visszatért a posztjára, miközben én az ívlámpák fénye alatt csak úgy slisszoltam kifelé az üzletből az öltönyömben.

---

p 179-190

A Láb

A viszontlátás

Nem mondom, szép név ez a General Marine and Shipbuilding Company, de nem azért kecmeregtem át ennek a nyomorúságos külvárosnak a sár- és füsttengerén, hogy csak ácsorogjak egy ablak előtt, ahol semmi sem mozdul, akárhogy kopogok és köhécselek, hogy felhívjam magamra a figyelmet. Elkapom egy szóra az igazgatót, aztán felőlem az egész kóceráj a levegőbe repülhet. No, akkor még egyszer, de most úgy, mint akinek számonkérni valója van. Ez az. Miután egy ásítással végre kitárult előttem a pofa, és közelebb hajoltam a fejhez, hogy jobban megértse a mondókámat, hirtelen szembetaláltam magam egy arccal, amelynek láttán elakadt a szavam.

„Igen, igen" – adta meg a választ néma kérdésemre –, „most itt levelezősködöm. De mit nézel így rám? Ilyen világ csodája volnék?"

„Ne most" – hárított el, fejével intve a mögötte ügyködők felé –, „de negyedóra múlva lehúzzuk a rolót. Ha volnál szíves a kapunál megvárni. Mindjárt bejelentlek. Kit keresel? Henry urat? Jól van, öregem. Viszlát hamarosan."

Amikor végeztem, már nem sok volt zárásig. Lecövekeltem a túloldalon, hogy ott várjam ki a szabadítást. Egy hirtelen sikoly a palánknak lapított, és még el sem hallgatott a gőzsíp, máris indult a menet kifelé. Lám, Laarmans is ott volt, kioldalazott egy kis csoportból, és a következő

---

[4] „Ó, hogy az a magasságos! Hát soha nem leszek egálban ezzel a nyavalyás szemlével?"... „Egyébként meg levehetné a kalapját, uram!"
[5] „Nézze, még mennyi van a maguk mocskából!"
[6] „A maguké lehet. Mégis, mit csináljak ezzel az istenverte papírral?"
[7] „Még kilencszáz frank?" ... „biztos benne? És az a sok öltöny meg felöltő, amit már elvitt tőlünk? Nem lehet, hogy egész egyszerűen elfelejtették felírni? De mindegy is, nem tehetünk semmit, nem tehetünk semmit."
[8] „Rendezve van."

pillanatban már egymás mellett baktattunk az utcán. Egy-két ködös köszöntés a tovasiető kollégáktól, majd kisvártatva magunkra maradtunk.

Időnként odasandítottam, mi maradt az Egyetemes Pénzügyi, Kereskedelmi, Ipari, Művészeti és Tudományos Világszemle igazgatójából. Hogy megváltozott ez az ember! Oda a zsebrevágott bal kéz, az állán egy újabb kecskeszakáll-embrió, az aranyvégű cigaretták helyett, amelyeket oly lezseren kínálgatott a Boulevard du Japon-i központjában, megint csak egy közönséges pipa. Minden időben hordható pelerines kabátot viselt, és vaskos cipőt, amelyben se jobbra, se balra nem lépve keresztülcaplatott a kisebb pocsolyákon.

„Nem az én hibámból történt" – világosított fel hirtelen, mintha érezte volna, milyen súllyal nehezedik rám a kérdés, jól sejtvén, hogy komolynak látom a lecsúszását. „Boorman stafírozott ki, Boorman intézett el. Dicsértessék érte Boorman neve."

És amikor tiszteletteljesen tovább hallgattam:

„Kacifántos eset. Nézz be hozzám vasárnap. Verdussenstraat 70. Feleség, gyerekek, de annyi baj legyen. Csak találunk egy nyugodt sarkot. Különben meg, ha ott vannak, ott vannak. Nem sok emberrel találkozom, nekem biztosan megkönnyebbülés lesz. Na és mit sikerült rásóznod erre a mi nyavalyás Henry urunkra, cimbora?"

A piacon

És Laarmans belekezdett.

„Nem tegnap történt, de azért biztosan emlékszel, mit meséltem arról a hóbortos asszonyról, aki visszautasított, mikor a saját zsebemből akartam neki ajándékozni a hetedik és egyben utolsó részletet. Nos, hát ő adta meg a kezdőlökést mindenhez. És a végén Boorman is csak kénytelen volt megtapasztalni, hogy egy tett bizony még sokáig éreztetni tudja a hatását, és bármikor utoléri az embert, hiába hisszük, hogy az utolsó kis redőt is már régesrég letöröltük a tükrünkről. Hát megint összetalálkoztunk ezzel az asszonnyal, és ez nemcsak beharangozta az igazgatóságom végét, és úgy röpített ennek a gyárszörnyetegnek a révébe, mint egy száraz falevelet, de a tetejébe még gondolkodóba is ejtett. Töprengeni kezdtem, vajon a tetteink és a gondolataink nem járnak-e mindig a nyomunkban, nem csatlakoznak-e hozzánk, mint a részünk, a kíséretünk, az udvartartásunk, ami annál nagyobbra duzzad, minél kisebbre zsugorodunk mi magunk, és nem olyanok-e, mint az édesgyermekeink, akiknek a létéről muszáj tudomást vennünk, és nem suttognak-e a helyünkön még jóval azután is, hogy bennünket hallgatásra ítéltek.

Na szóval. Roppant váratlanul jött az egész, és a nélkül a nyálkás paradicsom nélkül nem is történt volna semmi. De az a paradicsom bizony ott volt.

Meséltem neked, hogy nagyjából havonta egyszer Boorman cserben hagyta a pirulaüzletét, és beruccant Brüsszelbe, hogy elszámoljon velem. Ezek a vizitek arra is jók voltak, hogy tanácsot kérjek tőle, úgyhogy ilyenkor nyakunkba vettük a várost, Boorman pedig leginkább csak beszélt, és boltokra meg névtáblákra mutogatott a sétabotjával. Ami azt jelentette, hogy "na és ezt próbáltad-e már". Én pedig vagy igennel feleltem neki, vagy mindjárt felírtam magamnak a címet, anélkül hogy félbeszakítottam volna, mert Boorman nagyon tapasztalt volt, és minden tanácsa aranyat ért. Amikor vakon követtem az útmutatását, mindig több üzletet kötöttem, mint amikor vettem a bátorságot, és mentem a saját fejem után.

Ám néhány hónappal azelőtt, hogy ez a dolog történt volna a paradicsommal, Boormannak meghalt a felesége, és most mindent elkövetett, hogy némi mulatságot találjon, de nem sok sikerrel, mert amilyen búskomor képpel járt-kelt, a legfeslettebb lányokat is elriasztotta magától. Hamar rá kellett jönnöm, hogy szánalmas tévedés volt, amire először jutottam, tudnüllik hogy ez a haláleset végső soron nemigen több holmi esedékes helycsinálásnál. Mert akármennyi kurázsi szorult Boormanba, úgy látszik, most mégiscsak kapott egy csúnya pofont, és akárhogy is próbált

szabadulni, folyton az ő csendes raktárnoka járt a fejében. Legalábbis nem múlt el úgy látogatása, hogy valami módon ne szőtte volna bele őt a társalgásba. Amíg még tanonckodtam mellette, soha nem nevezte nevén a feleségét, most viszont rendszeresen Marthaként emlegette, mintha ugyan részvényese volnék annak a nőszemélynek. Úgy látszik, kiment a fejéből, hogy egész idő alatt jó, ha tíz alkalommal láttam, és akkor is csak egy-egy pillanatra, mert a neje csak akkor jött le az emeletről, ha a lány házon kívül volt, és így személyesen kellett felkeresnie a Honi és Külhoni Készítmények Múzeumát, hogy tartalék fogyóeszközt vagy elemózsia gyanánt némi befőzött élelmiszert vegyen magához. Most viszont, mintha csak a nénikémről lenne szó, mindjárt megosztotta velem, ha egyik vagy másik arra járó nő Marthát juttatta eszébe, hol egész küllemével, hol annak egy részével, hol egy-egy ruhadarabjával. Egyszer az is feltűnt neki, hogy egy rászedhető üzlet kirakatában valamelyik esernyő éppen olyan csontnyéllel volt ellátva, mint amilyennel ő lepte meg Marthát egyik utolsó születésnapjára. Vagy megesett, hogy együtt ebédeltünk, mert szemlátomást nyomasztotta a magány, s mintha a felesége is ott ült volna az asztalnál, egyszer csak keresgélni kezdett egy fogást, amiért Martha is odavolt. Az óraláncán függő arany csecsebecséről, amelyet nem ismertem azelőttről, egy este bizalmasan közölte, hogy abból a brosstűből készült, amelyet a neje éveken át a keblén hordott. Sosem mertem rákérdezni, de ott motoszkált a fejemben, hogy Boorman be is balzsamoztatta a feleségét, miként azt Martha tette a nővérével, ugyanis az volt a benyomásom, hogy Boorman felettébb gyanús érdeklődést táplál az Egyiptológiai Múzeum múmiái iránt. Koszorúkból mindenesetre nem szenvedett hiányt, mert Boorman vagy háromszor is újat vett neki a jelenlétemben, séta közben felfigyelve egy-egy kirakati darabra.

Azt tanácsolta, ezentúl ne számítsak be tartósított élelmiszert, hacsak nem látok esélyt a viszonteladásra, mert amióta tudományos téma lett a vitaminhiány, nem hagyja nyugodni a gondolat, hogy Martha túl sokáig éldegélt a múzeum konzervjein. Olykor merengve megállt egy utazási iroda előtt, ahol a fehér orcájú Jungfrau mutogatta magát a kirakatban, merthogy negyven éven át ígérgette Marthának, hogy egyszer elviszi kirándulni a Rajnához, és most már késő volt.

„Kinek van rá ideje ennyi üzlet mellett" – dohogott. „Különben is, azt hiszem, a Rajna kicsit túl van értékelve."

„Nem volt neki való a Rajna" – próbáltam vigasztalni. „Nagyon fárasztó. Meg ami azt illeti, nem a legnagyobb szám. Igazán kár annyit rágódni miatta."

De legfőképpen azt sajnálta, hogy nem vitte őt sűrűbben moziba, mert röviddel a halála előtt Martha megvallotta neki, hogy él-hal ezért a szórakozásért.

„Úgy látszik, tényleg csak utólag derül fény a mulasztásainkra" – állapította meg.

„Az bizony lehet" – adtam neki igazat, ahogy többnyire máskor is.

És így kötöttem ki egy szerencsétlen délelőttön gyászoló hajcsárom oldalán a Chaussée d'Anvers egyik mellékutcájában, nem messze a rue de Flandre-tól, ahol Lauwereyssen és a kövér Jeanne kereste a kenyerét. Ott javában tartott a zöldségpiac. Tömegével álltak a kordék a mellettük kiáltozó asszonyokkal, a vevők pedig úgy tülekedtek a járdán, mintha félő volna, hogy nem jut mindenből mindenkinek. Egy sarkon új épületet húztak fel, amely már a hetedik emeletnél tartott, és úgy festett, mint ami nemsokára megéri majd a fáradozást.

Ahogy felfigyelt az épülő komplexumra, társam megtorpant, és még tett is néhány lépést hátrafelé, hogy jobban szemügyre vehesse az új homlokzatot.

Egy pillanatra félrehúzódtam, hogy elengedjek egy férfit, aki egy matraccal a fején lavírozott előre a tömegben, és ezalatt kiáltás ütötte meg a fülemet, majd földre eső fadarabok zaja, mintha tekéznének. A matrac elvonulta után megláttam Boormant, két kordé között, a földön. Alatta egy testes asszony feküdt, nem sokkal odébb pedig egy fekete famankó, piros bársony kartámasszal, különféle zöldségek és egy kiborult bevásárlókosár. Néhány igavonó kutya, bizonyára álmából riadva, eszeveszett csaholásba kezdett, az ott álló kofa pedig annyira megrémült, hogy még a száját is befogta egy pillanatra. Előrébb merészkedtem a kordék között, a kiszóródott zöldséget visszarakosgattam a kosárba, és fölszedtem a földről a mankót. Boorman időközben felállt, majd gáláns módon az esését felfogó asszonyt is megpróbálta lábra állítani. De ez nem ment egyik

pillanatról a másikra. Az asszony kétségbeesetten rúgkapált, mint aki első úszólecké jét veszi a szárazon, és akkor újból meghallottam az előbbi kopogást, mintha emelőrúd ütődne a kőnek. Egyszerre észrevettem, hogy az asszonynak falába van. Gyorsan nekitámasztottam a mankóját egy kordénak, jól a hóna alá nyúltam, és együttes erővel végül sikerült függőleges helyzetbe hoznunk.

„Azt a salátát is tegye bele" – tanácsolta a kis híján elsodort kofa. Állával egy messzebbre gurult zöldség felé bökött, majd újrakezdte az óbégatást.

A Boorman alá került asszonyság szerencsére nem sérült meg komolyabban. Kicsit leporoltam a ruháját, egyik kezébe visszaszolgáltattam a mankót, a másikba a bevásárlókosarat, és sietve kalapot emeltem.

„Rettentően sajnálom, hölgyem" – mondta megrökönyödve Boorman. „Nem tudom, hogyan csúszhattam meg, mindenesetre remélem, hogy megbocsátja nekem. Valami, amiben a szolgálatára lehetek? Taxi, miegyéb?"

A mankós asszony, aki immár szilárdan állt a lábán, némán Boormanra nézett.

„Ezt biztosan megbocsátom magának, Boorman úr" – szólalt meg végül az asszony –, „mert erről nem maga tehetett. De hogy a részvénytársaságomhoz tőke helyett csak szavakat szállított, az már más lapra tartozik. Hogy miben lehetne még a szolgálatomra? Nos, úgy, ha most szépen eláll az utamból" – nevetett keserűen.

És meg sem várva a választ nekilódult, és két kordé között feltornászta magát a járdára. Ott topogva irányba fordult, egy pillanatra még megállt, aztán, mint egy hajó a kedvező áramlattal, lassan távolodni kezdett.

Boorman előbb elvörösödött, majd elfehéredett. Nézett az asszony után, amíg az el nem tűnt a szemünk elől.

„Már csak ez hiányzott" – mormogta, amivel biztosan arra utalt, hogy már Martha is elég súlyosan nyomta a lelkét.

„Hát elveszítette" – mondtam. „Pocsékba ment az averbodei csodakenőcs."

Mintha meg se hallotta volna, pedig az ő stílusára vallott a megjegyzésem. Befordult a legelső utcasarkon, és nem nézve se névtáblákat, se üzleteket, úgy lépkedett előre, mint aki álmodik, és csakhamar el is köszönt. Én pedig, ha homályosan is, de már akkor érzékeltem, hogy igazgatóságom alapjaiban remeg.

A láb

Szokásával ellentétben ezúttal nem maradt el egy hónapig, hanem már két hét után felkeresett. „Beszélgetni egyet" – állt a levelezőlapon. Azt gondoltam, előbb majd elzeng egy ódát Martháról, és aztán szemlét tart fővárosunk és annak frissen termett gombái felett, hátha valamiből ki lehet facsarni valamit, ám Boormant mintha egyesegyedül az az asszony érdekelte volna, semmi más. Olyan volt, mint aki hozzá van kötözve valamilyen fonállal, és a kapálózásától csak annál jobban belegabalyodik, hiába tetteti, hogy nem esik nehezére túllépni a dolgon.

„Igen, Laarmans, elvesztette" – ismerte el Boorman, helyben hagyva két héttel az előtti kijelentésemet. És az volt a benyomásom, hogy Boorman azóta sem tudott megszabadulni a lábtól, és most csak azért jött, hogy a nyakamba varrja.

„Létezhet olyan, hogy az a mi százezer példányunk és annak a végtagnak az elvesztése valami módon összefügg egymással?" – kérdezte hirtelen. Mindjárt el is vörösödött, és kuncogni kezdett.

Éreztem én, hogy ennek a nevetésnek nem sok köze van a mókázáshoz, de egyúttal azt is megértettem, hogy tényleg nem kérdezhet ilyet más körítéssel mindaddig, amíg nincsen mersze nyíltan beismerni, hogy valóban felötlött benne a szörnyű lehetőség. Valami hibádzott ezzel az emberrel, ebben biztos voltam. Ment volna valahová, de még kereste az útját.

Addig is jónak láttam nagy szemeket mereszteni.

„No de Boorman úr” – nyugtatgattam, mint amikor a Rajnával jött. „Ezek között a.... tárgyak között nem lehet több összefüggés, mint, teszem azt, a minisztériumaink rendszeres cserélődése és a szintén rendszeres perui földrengések között, hogy csak egy példát mondjak. Az isten szerelmére, hogy juthatott az eszébe ilyesmi?” – És a magam részéről el is kezdtem a tőlem telhető legjoviálisabb hangon kacagni, majd egy ideig csak ültünk egymással szemben vigyorogva, anélkül hogy bármelyikünk is felfedte volna a szívét a másik előtt.

Amikor ismét megszólalt, kiderült, hogy a láb tapodtat sem hátrált a vigyorgásunktól.

„Hát persze, hogy nem, persze, hogy nem. Úgy van, ahogy mondod, ez tényleg teljességgel kizárt. Micsoda képtelen gondolat! Csak amióta azon az átkozott piacon jártunk, minden éjszaka azon tanakodom, nem lehet-e mégis, hogy annak a nőnek még mindig meglenne a lába, ha nem kell fizetnie; ha inkább egy hozzáértő orvost fogad ahelyett, hogy nekem törlesztene havonta. Ennyi az egész, érted? Meg hogy az a részvénytársaság, amit ugyebár nem alakítottunk meg neki, nem adta volna-e meg a szükséges nyugalmat a sebe gyógyulásához. De badarság az egész. Badarság, semmi több.” – És újból felnevetett, bár nem olyan határozottan, mint az előbb.

Cseppet sem volt ínyemre, hogy többes szám második személyre váltott, mert ez bizony kísérlet volt arra, hogy engem is megterheljen ezzel a dologgal, márpedig nekem eszem ágában sem volt bármit is magamra venni belőle. Mert ismertem őt, tudtam, hogy nem bírnék az erejével. Elég volna egyetlen kis atomot elfogadnom, hogy a következő pillanatban ő már ott álljon megtisztultan, és az én vállamat nyomja az egész.

Vissza is vágtam neki rendesen. Először is, hogy felfrissítsem az emlékezetét, részletesen előadtam, hogyan próbáltam rávenni az asszonyt, hogy fogadja el ajándékba a hetedik és egyben utolsó részletet, és hogy milyen hiábavaló volt ez a próbálkozás, majd pedig árnyról-árnyra felidéztem neki mindazokat az elemeket, amelyeket annak idején a szolgálatába állított. Istent, akire a gyógyulás reményében az asszonynak építeni kellett, az Ipari Minisztériumot, amelynek annyi főfájást okozott a brüsszeli kovácsszakma helyzete, a cupákokat, amelyeket a nem létező olvasók szállítottak volna az asszony kis loncsos védencei számára, a kovácsmester kitüntetését, amelyet lehozatott vele föntről, a fiókból, és végül a részvénytársaságot, amelyet oly remekül összeütött előttük, hogy az asszony meg is tette volna mindjárt a felügyelőjének. Ahogy így sorra vettem a mozzanatokat, olyan tisztán jelent meg előttem minden, mintha csak előző nap történt volna, így aztán a legapróbb részleteket is sikerült hiánytalanul előkotornom, míg végül egyetlen foltocska nem sok, annyi láb sem maradt a kabátomon. Amikor pedig úgy tett, mint aki már nem emlékszik egészen pontosan, és nem teljesen biztos benne, hogy valóban így estek-e a dolgok, rögvest indítványoztam, hogy keressük fel a várukban a kovácsot és a nővérét, ha kell, ők majd tanúskodnak mindenről. Nem emlékszem, hogy valaha is ekkora akaraterőről és határozottságról tettem volna tanúbizonyságot Boormannal szemben. Csakugyan úgy forgattam a szót, mintha közöm volna ehhez a nyűgös esethez.

„Ez a helyes tényállás, Boorman úr?” – kérdeztem végül, mert már nem értem be azzal, hogy újból ő tartotta kezében a lábat, immáron azt is el kellett ismernie, hogy annak a helye nem másutt van, mint nála és egyesegyedül nála. Hogy miként szabadul meg tőle, az már az ő gondja, én mindenesetre mosom kezeim.

„Csakugyan” – ismerte el végül vonakodva –, „így történt, és nem másként, most már én is belátom. Megtetted, ami tőled tellett, Laarmans. Ne félj, hogy ezek után még megpróbálok rád lőcsölni valamit, úgyis csak magamat áltatnám vele. Elvégre mindegy, hogy az egészről van szó, vagy csak a feléről, így is, úgy is meg kell lennie a rendcsinálásnak. Szóval ha nem akarom, hogy ez az ügy továbbra is eltakarja előlem a feleségemet, kénytelen vagyok egymagam a végére járni.”

Lassan kezet nyújtott, én pedig hálásan megszorítottam, de ahogy ott állt előttem megfáradtan és megterhelten, valóban erőszakot kellett tennem magamon.